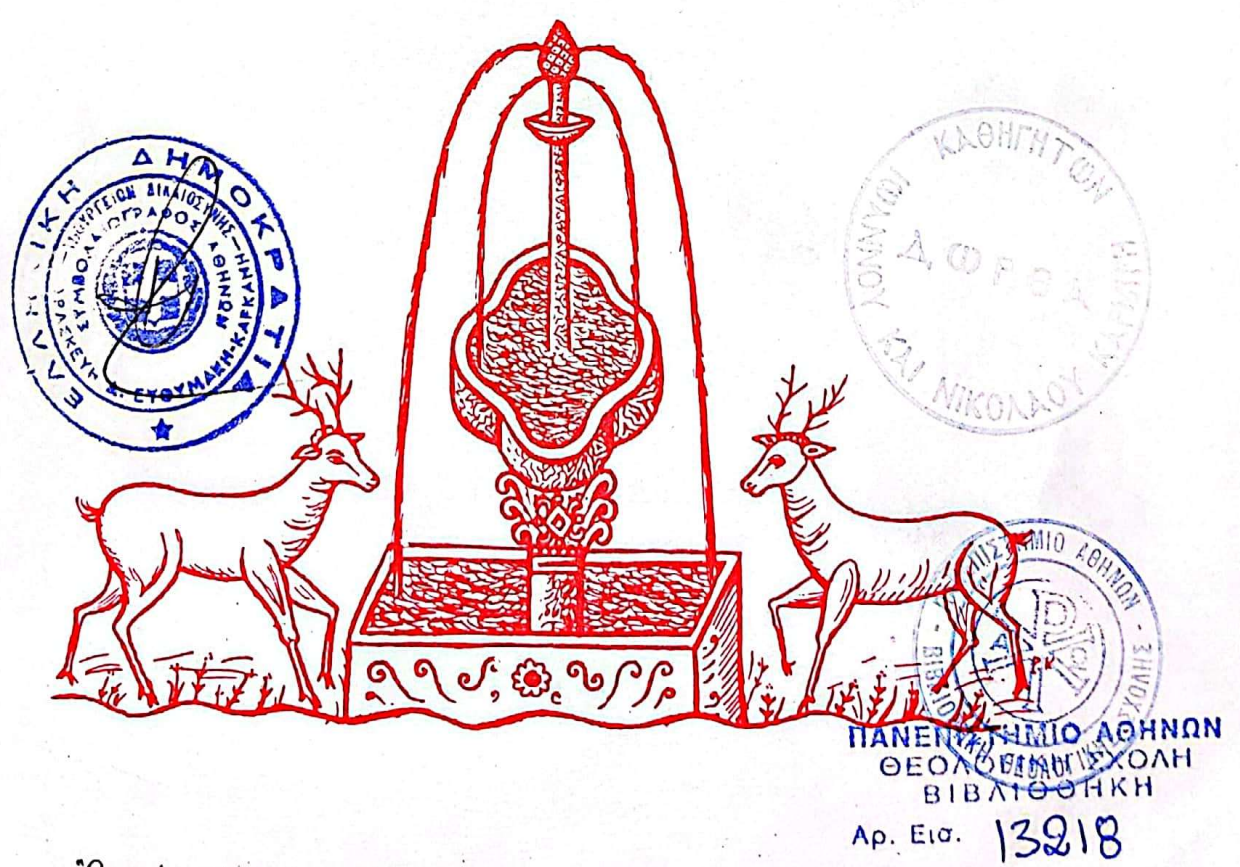

2000

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

7^{ος} ΤΟΜΟΣ
(ΙΩΑΝΝΗΣ—ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ)

"Ὁν τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ἐπιποθεῖ ἡ ψυχὴ μου πρὸς σὲ ὁ Θεός.
(Ψαλμ. μα')

ΑΘΗΝΑΙ 1965

Ο ΕΒΔΟΜΟΣ ΤΟΜΟΣ

Ἐστοιχειοθετήθη καὶ ἐξετυπώθη εἰς τὸ Τυπογραφεῖον «Θρησκευτικῆς καὶ Ἠθικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας». (Δερβενίων 22).

Τὰ πολύχρωμα, hors-texte ἐξετυπώθησαν εἰς τὸ Ἔργοστάσιον Γραφικῶν Τεχνῶν ΝΙΚ. ΣΠΑΝΟΥΔΗ καὶ ΣΙΑ (Ἄργους 148)

Ἐβιβλιοδετήθη εἰς τὸ Βιβλιοδετεῖον Θ. ΣΑΡΙΔΑΚΗ καὶ Ι. ΞΑΓΟΡΑΡΗ (Ἰπποκράτους 69).

Ἀπαγορεύεται ἡ ἀναδημοσίευσις ἀρθρῶν ἢ εἰκόνας ἀνευ τῆς ἀδείας τοῦ ἐκδότου.

κατέχει σήμεραν μητροπολιτικήν έδραν (Ζουρνάλ Μοσκόφσκου Πατριαρχί, 1964, αρ. 5, σ. 12).

Ίωασαφαίοι Άδελφοί. Άγιογράφοι, μοναχοί έν Καρναύς Άγίου Όρους, μαθηταί και διάδοχοι του άγιογράφου Ίωάσαφ του Καισαρέως, ίδρυτου της άγιογραφικής σχολής των Ίωασαφαίων.

Μετοικήσαντες τό 1925 έκ της Σκήτης Κausοκαλυβίων εγκατεστάθησαν εις Καρυάς, ένθα συνεχίζουν τό έργον της έν λόγω Άγιογραφικής Σχολής, καλλιεργούντες την τέχνην

Η Α.Θ.Π. ο οικ. πατριάρχης Άθηνάγδρας και ο Μακ. αρχιεπίσκοπος Άθηνών Χρυσόστομος, εις τά έγκαίνια της έκθέσεως άγιογραφικών Έργων των ΙΩΑΣΑΦΑΙΩΝ, έν Καρυαίς Άγ. Όρους. Ίούλιος 1963.

και παράδοσιν της βυζαντινής ορθοδόξου άγιογραφίας, ακολουθούντες τά κλασσικά βυζαντινά πρότυπα και την βυζαντινήν τεχνοτροπιάν, ως έμφαίνεται και έκ της πλουσίας συλλογής βυζαντινών εικόνων, φυλασσομένων έν τω οικω τούτω, πλεισταί των όποιων έκτεθεισαι εις την διεθνή Έκθεσιν Θεσσαλονίκης έβραβεύθησαν.

Ο άνωτέρω Άγιογραφικός Οίκος διατηρεί έν Καρυαίς μόνιμον έκθεσιν θαυμασιών αντιγράφων βυζαντινών άγιογραφιών των περιφημότερων διδασκάλων της Μακεδονικής και Κρητικής Άγιογραφικών Σχολών (Πανσελήνου, Θεοφάνους, Δαμασκηνού, κ.λπ.), οργανωθείσαν επί τω έορτασμή της Χιλιετηρίδος του Άγ. Όρους, τό 1963, και εγκαινιασθεισαν υπό του οικουμενικού πατριάρχου Άθηνάγδρου, φιλοξενηθέντος έν τω οικω των Ίωασαφαίων κατά την διάρκεια της παραμονής του έν Καρυαίς.

Οι Ίωασαφαίοι είναι έκ των άρχαιοτέρων Άγιορειτών άγιογράφων, με υπερεκατονταετή παράδοσιν. Έδίδαξαν την άγιογραφικήν τέχνην εις πλείστους μαθητευομένους, τά δε Έργα αυτών κοσμοῦν πολλούς ναούς της Έλλάδος και ορθοδόξων Κοινοτήτων του έξωτερικού.

Ίωάχαζ. Βασιλεύς του Ίσραήλ, υιός και διάδοχος του Ίού, βασιλεύσας από τό 815 έως τό 799, επί των ημερών του όποιου «ώργισθη θυμώ Κύριος έν τω Ίσραήλ και έδωκεν αυτούς έν χειρί Άζαήλ βασιλέως Συρίας και έν χειρί υιού Άδερ υιού Άζαήλ (σημ.: πρόκειται περί του Βεναδάδ Γ') πάσας τās ημέρας» (Δ' Βασ. ιγ' 3). Άλλά κατόπιν δεήσεως του Ίωάχαζ, ο Κύριος έσωσε τον Ίσραήλ «και έξήλθεν υποκάτωθεν χειρός Συρίας» (Δ' Βασ. ιγ' 4 κ.έξ.). Φαίνεται, ότι ή άπελευθέρωσις δέν άφείλετο εις τον Ίδιον τον Ίωάχαζ, τουλάχιστον έκτός της προετοιμασίας της, άλλ' είτε εις τον υιόν του Ίωάς, είτε εις τον βασιλεύσαντα άργότερον Ίεροβοάμ Β', είτε, τέλος, εις τούς Άσσυρίους.

Ίωάχαζ. Η Σελλήμ (Ίερ. κβ' 11). Βασιλεύς του Ίούδα (609 π.Χ.), υιός του Ίωσίου, δν διεδέχθη αντί του πρωτότου Έλιακίμ, χάρις εις την λαικήν θέλησιν. Άλλά μετά τρίμηνον βασιλείαν, κατεβίβασθη του θρόνου υπό του έλέγχοντος τό βασιλείον του Ίούδα φαραώ Νεχαώ, όστις τον έκράτησεν εις την Αίγυπτον, όπου και άπέθανεν, ένφ την θέσιν του έλαβεν ο Έλιακίμ, μετονομασθείς εις Ίωακίμ (Δ' Βασ. κγ' 31-34, Ίερ. κβ' 10-12).

Ίωαχίν. Βλ. Ίεχονίας.

Ίώβ. (Τό πρόσωπον). Καταγωγή. Ο Ίώβ είναι ο

ήρωσ του φερωνόμου βιβλίου της Π. Διαθήκης. Ο πρόλογος του βιβλίου τον έμφανίζει ως γεννηθέντα εις την χώραν του Χούς, Αδύτιδα εις τούς Ο', περιοχήν εύρισκομένην πιθανώς μεταξύ Ίδουμαίας και Άραβίας. Η διήγησις του βιβλίου τον καταρριθμεί επίσης μεταξύ των «υιών της Άνατολής». Έξ όλων τούτων των ένδειξεων προκύπτει ότι ο Ίώβ δέν είναι Ίσραηλίτης. Διά τον λόγον αυτόν, άναμφιβόλως, τό βιβλίον δέν παρέχει την γενεαλογίαν του. Η μη Ίσραηλιτική αυτή καταγωγή του προσώπου του Ίώβ επιτρέπει να εικασθής ή ιστορική του ύπαρξις.

Ιστορικότης. Πράγματι, όλα άφώνουν να ύποτεθής ότι ο Ίώβ άνήκεν εις τον λαόν του Έδώμ, λαόν κατά παράδοσιν έχθρικών προς τον Ίσραήλ. Τό γεγονός τούτο δέν ήμπόδισε να ληφθής ούτος ως ήρωσ ενός θρησκευτικού βιβλίου όφειλομένου εις Ίσραηλίτην συγγραφέα. όστις μάλιστα ούδόλως προσεπάθησε να συκαλύψη ή να παρασιώπησής την καταγωγήν του. Άγόμεθα, λοιπόν, εις τό συμπέρασμα ότι ο συγγραφέας έδρίσκειτο ένάπιον σταθερωτάτης παραδόσεως, μη δυναμένης να άφορμή ει μη εις πρόσωπον, τό όποιον πράγματι ειχεν ύπάρξει. Κατά τον εις Ίώβ α'-β' πίνακα, τό πρόσωπον τούτο έξησε κατά την εποχήν των πατριαχών, επέδειξεν εις τās αντίσοτήτας καρτεριάν και ύπομονήν, αι όποiai έξέπληξαν τούς συγχρόνους του (Ίεζ. ιδ' 14-20) και έμεινεν ούτως εις την μνήμην των γενεών ως έν των τελείων παραδειγμάτων του πάσχοντος δικαίου. Έπεβλήθη ούτω με όλα τά συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του εις ένα μεταγενέστερον Ίσραηλίτην συγγραφέα ώς ιδεώδης ήρωσ ενός βιβλίου, εις τό όποιον ο συγγραφέας ούτος προετίθετο να εκφράσής τās ίδιās αυτού ίδεάς επί των θλίψεων των δικαίων.

Τό πρόσωπον του Ίώβ εις την Άγία Γραφήν. Έκτός του Ίεζ. ιδ' 14-20, ένθα ο Ίώβ παρουσιάζεται ως ύπόδειγμα δικαιοσύνης, μνημονεύεται επίσης εις Σοφ. Σειρ. [μθ' 9], όπου επαινείται ώσαύτως ή δικαιοσύνη του, και εις Τωβ. β' 12, 15, ως και εις Ίακ. ε' 11, όπου έγκωμιάζεται ή εις τās αντίσοτήτας ύπομονή του.

ΑΛΕΞΙΟΣ ΚΝΙΑΖΟΥ

(Τό βιβλίον). Τούτο είναι έν των άραιοτέρων Έργων της παγκοσμίου φιλολογίας και επίσης έν των πλέον όνομαστών, διότι ούδέν άλλο βιβλίον έθεσε με τόσην τόλμην και συνάμα με τόσον βαθύ θρησκευτικόν πνεύμα τό πρόβλημα των θλίψεων,

Περιεχόμενον και διάγραμμα. α) Η πεζή διήγησις: Τό βιβλίον άρχεται με μιαν εις πεζόν λόγον διήγησιν, δημόδους χαρακτήρος, ή όποια άποτελεί τον πρόλογόν του (α' - β'). Ο Ίώβ είναι εις έξαιρετικόν διά την δικαιοσύνην του άνθρωπος και διά τούτο εύλογημένος παρά του Θεού. Διά να δοκιμάσής την δικαιοσύνην του και τό άνδιτοτελές της εύσεβείας του, συνάμα δε διά να άποστομώσής τον Σατανάν, όστις τον κατηγορεί, ο Θεός επιτρέπει εις αυτόν να πλήξη τον Ίώβ με τās θλίψεις. Ο Ίώβ χάνει διαδοχικώς τά υλικά του αγαθά, τούς άπογόνους του, μετά ταυτα δε πλήττεται εις τό Ίδιον αυτό σώμα. Ο Ίώβ ύπομένει την δοκιμασίαν με πιστότητα και δέν άμαρτάνει έναντι του Θεού.

β) Ο ποιητικός διάλογος (γ'—λα'): Εις διάλογος εις στίχους, πληθωρικός, έκτυλίσσεται τότε μεταξύ του Ίώβ και των φίλων του Έλιφάζ, Βαλδάδ και Σωφάρ, των έλθόντων διά να τον παρηγορήσουν. Ο διάλογος έχει θέμα τās αιτίας των παθημάτων του Ίώβ. Δύναται να διαιρεθής εις τρία μέρη, άποτελούντα Ισαριθμούς κύκλους λόγων: γ'-ιδ', ιε'—κα', κβ'—λα'. Μετά τό μικρόν παράπονον του Ίώβ, οι φίλοι δίδουν τās γνώμας των επί των αιτιών της δυστυχίας του. Υποστηρίζουν την παραδοσιακήν διδασκαλίαν, καθ' ήν ή θλίψις είναι αναγκαίως τιμωρία της άμαρτίας και ο καθείς με τον τρόπον του έξηγεί την περίπτωσιν του Ίώβ. Ο Ίώβ στηρίζεται εις τό γεγονός της άθωότητός του και άπορρίπτει την έξήγησιν των συνομιλητών του, αλλά χωρίς να έδρίσκη, εκ μέρους του, ίκανοποιητικήν λύσιν εις τό πρόβλημα των θλίψεων ως και εις εκείνο της άναποδόσεως. Άγνοεί, πράγματι, την δυνατότητα μιθς πέραν του τάφου άνταμείψεως, διότι μία τοιαυτή άποκάλυψις θα δοθής εις τό ανθρώπινον γένος μόλις προς τό τέλος της παλαιοδιαθηκικής εποχής (βιβλίον της Σοφίας). Ούτω, λοιπόν, ο Ίώβ δέν δύναται να όμιλή ει μη διά τό άνεπιληπτον του όλου βίου του, να βεβαιώσής, εκ νέου, την άθωότητά του και, μη έδρίσκων κανέν φώσ από την πλευράν των ανθρώπων, άπευθύνεται εις τον Θεόν και

ΙΩΒ ὁ πολύθλος. Χεῖρ Διονυσίου τοῦ ἐκ Φουρνῶ.

τοῦ ζητεῖ νὰ τὸν ἀναλάβῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν του. Διακηρύττει ἐπίσης ὅτι εἶναι βέβαιος περὶ τοῦ ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς, μετὰ τὸν θάνατόν του, ἂν χρειασθῇ, θὰ εἶναι ὁ ἐγγυητὴς καὶ ὁ μάρτυς τῆς ἀθωότητός του (ἰθ' 25-27).

γ) Οἱ Λόγοι τοῦ Ἐλιοῦς (αβ-αζ'): Παρεμβαίνει εἰς νέος συνομιλητὴς, ὁ Ἐλιοῦς, εἰς νεαρὸς ἀνὴρ, ὅστις διακόπτει τὸν διάλογον κατὰ τρόπον ἀρκοῦντος ἀπρόοπτον. Ἐκφωνεῖ μακροῦς λόγους, δι' ἃν ἐπιτιμᾷ τὸν Ἰώβ καὶ τοὺς φίλους του ὅτι κακῶς ὡμίλησαν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δὲν διδαι ἱκανοποιητικὰς ἀπαντήσεις εἰς τὸ ἐπὶ τάπητος ζήτημα.

δ) Οἱ Λόγοι τοῦ Ἰαβέ (λη' 1-μβ' 6): Ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς παρεμβαίνει καὶ ἀπευθύνει τὸν λόγον εἰς τὸν Ἰώβ «διὰ λαίλαπος καὶ νεφῶν». Εἰς ἓνα μεγαλειώδη πίνακα τῆς δημιουργοῦ καὶ προνοητικῆς ἐνεργείας του, ἐνθυμίζει εἰς τὸν Ἰώβ τὴν παντοδυναμίαν του ὡς τὸν ὑπέροχον χαρακτήρα τῆς σοφίας του καὶ τοῦ προσώπου του. Ὁ Ἰώβ ἀναγνωρίζει τὴν τὸλμην του καὶ ὑποτάσσεται εἰς τὸν Θεόν.

ε) Ἐπίλογος εἰς πεζὸν (μβ' 7-17): Ἡ πεζὴ ἀφήγησις ἐπανεμφανίζεται εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου. Χάρης συγχρόνως εἰς τὴν ταπεινὴν ὁμολογίαν του καὶ εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἠθέλησε νὰ ἐνοήσῃ τὸν Θεόν ὅποιος εἶναι, δηλαδὴ ὡς Θεὸν ζῶντα, ὁ Ἰώβ βλέπει νὰ ἐπαινῆται καὶ νὰ συγχαρῆται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅστις τοῦ ζητεῖ νὰ μεσιτεύσῃ ὑπὲρ τῶν φίλων, οἵτινες δὲν εἶχον ὁμιλήσει καλῶς. Ἀκολουθῶς ὁ

Θεὸς ἀποδίδει εἰς τὸν Ἰώβ τὰ ὑλικά του ἀγαθὰ καὶ δυνάμει ἀπὸ ἀριθμὸν ἀπογόνων ἀπὸ ὅ,τι πρὶν.

Προβλήματα κειμένου. Θὰ μᾶς ἀπασχολήσουν ἐδῶ τὰ σπουδαιότερα μόνον. Εἶναι τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν τάξιν τοῦ κειμένου. Σχετίζονται, πρακτικῶς, μόνον μετὰ τὸν τρίτον κύκλον λόγων τοῦ ποιητικοῦ διαλόγου (κβ'-λα'). Εἰς αὐτὸν τὸν κύκλον, πράγματι, λείπει ὁ λόγος τοῦ Σωφάρ, ἐνῶ ὑπάρχει εἰς τοῦ τρίτου τούτου φίλου τοῦ Ἰώβ εἰς ἑκάστον τῶν δύο προηγουμένων κύκλων. Ἐπὶ πλέον, εἰς τὸν τελευταῖον λόγον του, ὁ Ἰώβ φαίνεται ἀντιφάσκων εἰς τὰς ἰδίας αὐτοῦ θέσεις. Ἡ κριτικὴ τοῦ κειμένου, λοιπόν, ὑπέθεσε μίαν μετατόπισιν ἐνίων μερῶν καὶ, πρὸς κατ' εἰκασίαν ἀποκατάστασιν τῆς ἀρχικῆς τάξεως, προέτεινε (Largher) τὴν παρουσίαν τοῦ τέλους τοῦ τρίτου τούτου κύκλου λόγων ὡς ἀκολουθῶς:

Ἀπάντησις τοῦ Ἰώβ εἰς τὸν Βαλδάδ: κστ' 1-4' κζ' 1-12.

Λόγοι τοῦ Σωφάρ: κς' 13-23 καὶ κδ' 18-24.

Τελικὸς λόγος τοῦ Ἰώβ: κθ', λ' καὶ λα'.

Τὸ κεφ. κη' ὑπετέθη ὅτι ἐξεπροσώπει ἀνεξάρτητον ποιήμα, εἰσαχθὲν εἰς τὸ κείμενον τοῦ βιβλίου ὑπὸ ἀντιγραφῆς τινός ἢ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως. Οἱ ὑπομνηματισταὶ τὸ τιτλοφοροῦν «Ὑμνος εἰς τὴν Σοφίαν».

Συγγραφὴ καὶ ἐποχὴ. Οἱ παλαιοὶ ὑπομνηματισταὶ ἀπέδωσαν τὸ βιβλίον τοῦ Ἰώβ εἴτε εἰς τὸν ἴδιον τὸν Ἰώβ εἴτε εἰς τὸν Μωϋσεά. Ἡ θέσις αὕτη δὲν ὑποστηρίζεται πλέον σήμερον. Ἡ γλῶσσα τοῦ βιβλίου ἔχει πολλὴν ἀπόχρωσιν ἀραμαϊσμών, ὥστε νὰ δύνανται νὰ γίνῃ λόγος περὶ ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς. Τὸ τιθέμενον διὰ τοῦ βιβλίου πρόβλημα, τὸ τῆς ἀνταποδόσεως, ὑποδεικνύει μᾶλλον τὴν μεταιχμαλωσιακὴν ἢ μᾶλλον τὴν αἰχμαλωσιακὴν. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου εἶναι ἀσφαλῶς εἰς Ἰσραηλίτης, λίαν οἰκείος μὲ τὸ παλαιστίνον περιβάλλον, μετὰ τὰς ἰδέας τῆς ἱερᾶς φιλολογίας τοῦ λαοῦ του, ὡς καὶ μετὰ ἐκεῖνα τῶν γειτονικῶν λαῶν, ἰδιαίτερος τῆς Αἰγύπτου. Εἶναι εἰς βαθύτατα θρησκευτικὸς στοχαστής, ἔχων ἠθικὸν ἰδεώδες ὑψηλότατον καὶ γνῶσιν ἐπίσης, πιθανῶς ἐκ πείρας, τῶν ἀνθρωπίνων θλίψεων. Ἄν κρίνῃ τις ἀπὸ τῆς θέσεως, τὴν ὁποίαν τὸ βιβλίον τοῦ Ἰώβ κατέχει εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν θρησκευτικῶν ἀντιλήψεων τοῦ Ἰσραήλ, καὶ ἐπίσης ἀπὸ τῆς γλῶσσης, ὅλα ἄγουν εἰς τὴν σκέψιν ὅτι τὸ βιβλίον ἐγράφη πρὸς τὰ τέλη τῆς αἰχμαλωσίας ἢ ὀλίγον κατόπιν, τὸν Ε' π.Χ. αἰ.

Φιλολογικὴ μορφή καὶ ἐνότης τοῦ βιβλίου. Τὸ βιβλίον τοῦτο, ὡς ἤδη ἐσημειώσαμεν, εἶναι ἐκ τῶν ὠραιότερων ἔργων τῆς παγκοσμίου φιλολογίας. Εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν εἶναι τὸ μόνον τοῦ εἶδους τοῦ χάρις εἰς τὴν διαλογικὴν του μορφήν, τὴν ποιήσιν του, τὰς μεγαλειώδεις περιγραφὰς του, τὴν πλήρη εἰκόνα γλῶσσαν του. Ὅλα αὐτὰ, ἐν συναφείᾳ μετὰ τὰς ἰδέας του, τὸ καθιστοῦν ἐν τῶν πλέον δυσκόλων βιβλίων τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἄλλ' εἶναι τὸ αὐτὸ εἰς ὅλα τὰ μέρη του; Οὕτω τίθεται τὸ ζήτημα τῆς φιλολογικῆς ἐνότητος τοῦ βιβλίου.

Ὑφίσταται ἀναμφιβόλως εἰς δεσμὸς ἐνότητος μεταξὺ τοῦ προλόγου καὶ τοῦ ἐπιλόγου. Πρόκειται, πράγματι, περὶ τῆς αὐτῆς εἰς πεζὸν ἀφήγησεως, ὀλίγον τι ἀφελοῦς καὶ ἀπροσώπου. Ἄλλ' ὑφίσταται δεσμὸς τις μεταξὺ τῆς ἀφήγησεως ταύτης καὶ τοῦ ποιητικοῦ διαλόγου; Ἐκτὸς τῶν διαφορῶν μορφῆς καὶ χρησιμοποιουμένων θεῶν ὀνομάτων, παρατηροῦμεν τὴν ἀντίθεσιν μεταξὺ τοῦ Ἰώβ τοῦ προλόγου, πλήρως καρτερικῶς, καὶ τοῦ Ἰώβ τοῦ διαλόγου, ὅστις σχεδὸν ἐγγίζει τὰ ὄρια τῆς ἀνταρσίας μετὰ τὰ τολμηρὰ ἐρωτήματα, τὰ ὅποια θέτει εἰς τὸν Θεόν ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν τῶν δεινῶν του καὶ γενικῶς τῶν δεινῶν ὄλων τῶν δικαίων. Οὕτω σκέπεται τις συνήθως ὅτι ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου ἔλαβε διὰ λογαριασμόν του μίαν ἤδη ὑπάρχουσαν διήγησιν περὶ τῶν δεινῶν καὶ τῆς ὑπομονῆς τοῦ δικαίου Ἰώβ καὶ ἐχρησιμοποίησεν αὐτὴν διὰ νὰ πλαισιώσῃ ἐν ποιήμα ἰδικῆς του συνθέσεως, ὅπου θέτει εἰς τὸν ἴδιον τὸν Ἰώβ τὸ θέμα περὶ τῆς αἰτίας καὶ τοῦ νοήματος τῶν δεινῶν γενικῶς.

Τὸ ἐγκώμιον τῆς Σοφίας τοῦ κεφ. κη', ὡς ἤδη ἐσημειώσαμεν, εἶναι ἔξον πρὸς τὸν διάλογον στοιχεῖον. Ἐν τούτοις, ἀπὸ συμφώνου ἀναγνωρίζεται ὅτι ὑπάρχουν βέβαιαι ἐπαφαί, τόσον ἐξ ἐπόψεως ὡφους ὅσον καὶ ἐκ θεολογικῆς ἐπόψεως, μετὰ τὸ σύνολον τοῦ βιβλίου. Οὕτω γενικῶς γίνονται σκέψεις ὅτι τὸ κεφ. κη' εἶναι προτὸν τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως καὶ ὅτι παρενεβλήθη παρακαίρως εἰς τὸ σῶμα τοῦ βιβλίου εἴτε ἀπὸ τὸν συγγραφέα τοῦ βιβλίου εἴτε ἀπὸ ἄλλον τινά.

Ἀναγνωρίζεται γενικῶς ἐπίσης ὅτι τόσον ἐξ αἰτίας τοῦ

εφους των υσον και των θεολογικων αντιληψεων των, οι λογοι του 'ιαβε είναι ωσαυτως προιον του συγγραφεως του βιβλιου και ανηκουν εις το αρχικον κειμενον αυτου. 'Υπογραμμίζεται ωσαυτως ότι η θεοφάνεια του κεφ. μβ' είναι η απάντησις εις την δήλωσιν πίστεως του 'Ιωβ του ιδ' 25-27. 'Υφίσταται ίσως βάσις να τεθη υπό αμφιβολίαν ή γνησιότης της περιγραφής του Ιπποποτάμου και του κροκοδείλου (μ' 15-μα' 25), ή όποια επιμηκύνει και βαρύνει τους λόγους τούτους, αλλά τα επιχειρήματα αυτά δεν είναι πολύ πειστικά, διότι με την γλώσσαν και τον πλουτον των εικόνων αι περιγραφαι αυται ενθυμίζουν τον ποιητικόν διάλογον και δύναται, εκ του γεγονότος τούτου, και αυται επίσης, να ανήκουν εις τον αυτών συγγραφέα.

'Αντιθέτως, είναι δύσκολον να ειπη τις παρόμοια δια τους λόγους του 'Ελιούς. 'Εμφανιζόμενον αποτόμως και εξαφανιζόμενον όμοιως το πρόσωπον του 'Ελιούς, το όποιον, εξ άλλου, αντιθέτως προς τους τρεις φίλους του 'Ιωβ, δεν μνημονεύεται κατά κανένα εις τον επίλογον τρόπον, διασπῆ ἀπροόπτως τον δεσμόν μεταξύ του τελευταίου λόγου του 'Ιωβ (κθ' -λα') και της απαντήσεως του 'ιαβε (λη' 1). Οι λογοι ουτοι αποτελουν αντιθεση εις το υπόλοιπον του ποιητικού μερους του βιβλιου με τον διαφορετικόν των τόνων, με το ότι προκαταλαμβάνουν τους λόγους του 'ιαβε, με την ἀραμαίζουσαν γλώσσαν των. Ουτω, γενικώς, ύφίσταται αμφιβολία ως προς την γνησιότητα των λόγων του 'Ελιούς, παρά το ότι είναι παραδεκτός ο θεόπνευστος χαρακτήρ των (Dhotme, Van Hoonaeker, Larcher) και θεωρείται αυτή η παρέμβασις ως έργον συγγραφέως, όστις θά ήθελε να άμυνθη της παραδοσιακής θέσεως περι ανταποδόσεως. Το ποίημα τούτο, όμως ζένον αρχικώς προς το βιβλίον και τον συγγραφέα του, θά παρενεβλήθη εις το κείμενον του βιβλιου μετά την σύνθεσιν τούτου αναμφιβόλως εξ αιτίας της όμοιότητος του θέματος.

Διδακκαλία. Η διδασκαλία του βιβλιου πρέπει να έννοηθῆ υπό το φῶς της εξέλιξεως των ιδεών του περιουσιου εθνους περι ανταποδόσεως και, γενικώτερον, περι της Ιθυνούσης τον κόσμον Σοφίας του Θεου. 'Επί μακρόν, ο αρχαιος 'Ισραήλ εθεώρει τας θλίψεις ως τιμωρίαν της άμαρτίας. 'Αγνοών την δυνατότητα της πέραν του τάφου επιβίσεως, έβλεπεν εις τα αγαθά του κόσμου τούτου μίαν θείαν άντάμεινιν και εις την δοκιμασίαν μίαν τιμωρίαν των παισιώντων. Εις την αυτην τάξιν ιδεών, έπιστευεν ότι ήδύνατό τις να τιμωρηθῆ δι' άμαρτίας άλλων, διό και παρεδέχτο ότι τα τέκνα υπέφερον δια τας άμαρτίας των γονέων. 'Αλλ' υπό την επίδρασιν του προφητικού κηρύγματος και των γεγονότων της αιχμαλωσίας, ήρχισε να υπογραμμίζεται το προσωπικόν σημείον εις τας μετά του Θεου σχέσεις. 'Αφού ούτως η προσωπική σχέσις έτονισθη, ήρχισεν η διάμαρτυρία κατά της παραδοσιακής αντιλήψεως περι θείας δικαιοσύνης, αντιλήψεως ήτις, επί πλέον, ως άπεδείκνυον τα πράγματα, δεν ανταπεκρίνετο εις την τρέχουσαν πείραν της ζωής. Δεν κατορθούτο, εν τούτοις, να εύρεθῆ μία Ικανοποιητική εξήγησις ως προς τα δεινά των δικαίων, ιδίως διότι ταυτα συνεχώς εθεωρουντο υπό το πρίσμα του παρόντος βίου και δεν εκρίνοντο υπό το πρίσμα της άλλης ζωής. Το βιβλίον του 'Ιωβ αποτελεί άπόπειραν εξόδου από το άδιέξοδον τούτο. Δίδει, κατ' αρχάς, μερικά διδάγματα, υπερβαίνοντα την παραδοσιακήν διδασκαλίαν περι θλίψεων. Ούτως αι θλίψεις παρουσιάζονται υπό του βιβλιου ως δοκιμασία της άληθινής ευσεβείας και ως έξάγνισις, προετοιμάζουσαι νέας εύλογίας, δαψιλεστέρας. 'Αλλά τούτο δεν είναι άκόμη το κύριον αντικείμενον του βιβλιου. 'Ο ποιητικός διάλογος άποκορυφούται εις τον τελικόν λόγον του 'Ιωβ, ένθα ούτος εκθέτει εκ νέου την άθωότητά του ενώπιον του Θεου. 'Αλλ' ο Θεός του δίδει απάντησιν εις το πειστικόν του ερώτημα επί της αιτίας των θλίψεων; 'Ο Θεός όμιλει εις τον 'Ιωβ «διά λαίλαπος και νεφών», δεικνύει εις τους πίνακας της δημιουργού και προνοητικής ενεργείας του, τους όποιους εκτυλίσσει ενώπιον του 'Ιωβ, ότι η δικαιοσύνη του, η παντοδυναμία του, ή σοφία του και ή υπερβατικότητα του είναι εν και το αυτό και ούτως είναι έλεύθερος εις την άσκησιν της παντοδυναμίας του, πηγής και νόμου της δικαιοσύνης του. 'Ο άνθρωπος, λοιπόν, δεν έπλάσθη δια να έννοη αυτην την τελευταίαν. 'Ο Θεός, συνεπώς, άνρνεϊται να απαντήσῃ εις το ερώτημα, το όποιον του ήθετε, ο 'Ιωβ. 'Αλλά πάντως του άπαντῆ, φανερών εις τον 'Ιωβ τ πρόσωπόν του και ο 'Ιωβ υποτάσσεται εις τον Θεόν. Τούτο δεικνύει ότι η παντοδυναμία και η σοφία του Θεου δεν εί-

ναι μόνον υπερβατικότης, αλλά και αγαθότης. Καί ένταυθα εύρίσκειται το ορησκευτικόν μήνυμα του βιβλιου. 'Αν ο Θεός έχη το δικαίωμα να μη παρέχη εις τον άνθρωπον εξήγησιν των ενεργειών του και αν ή θεία Σοφία υπερβαίνη άπείρως, εξ αιτίας της υπερβατικότητός της, την ανθρώπινην αντίληψιν, ο Θεός, εν τούτοις, δεν αφήνει χωρίς απάντησιν τον δικαίον, όστις πάσχει διά λόγους γνωστούς μόνον εις τον ουρανόν. 'Ο Θεός φανερούται ο ίδιος εις τον πάσχοντα δικαίον και τούτο άρκει δια να παράσχη εις τον τελευταίον όλοκληρωτικήν ειρήνευσιν. Προφανώς, όλη ή φορά του μηνύματος τούτου δεν είναι δυνατόν να γίνη αντιληπτή παρά μόνον αν λάβωμεν υπ' όψιν το γεγονός ότι το βιβλίον του 'Ιωβ έγράφη υπό συγγραφέως, όστις, αν και θεόπνευστος, έχη άκόμη εξ όλοκλήρου υπό την οικονομίαν του αρχαιου Νόμου, διότι με την καινοδιαθηκικήν άποκάλυψιν, την όποιαν έλάβομεν, γνωρίζομεν ότι η πραγματική απάντησις του Θεου εις τον 'Ιωβ υπήρξεν ή έλευσις εις τον κόσμον, το πάθος και ο λυτρωτικός θάνατος αυτου τούτου του Υιου του Θεου.

Το μεσαιανικόν χωρίον. Πρόκειται περι της όμολογίας πίστεως του 'Ιωβ εις το ιδ' 25-27, ένθα οι αρχαιοι ύπομνηματισται έπίστευσαν ότι είδον μίαν προφητείαν άφορῶσαν εις την άνάστασιν της σαρκός, ήτις θά πραγματοποιηθῆ δια του Μεσσιου. Εις την πραγματικότητα το κείμενον του χωρίου τούτου διετηρήθη κακώς, ως μαρτυρούν αι διαφοραι μεταξύ της μασωριτικής Βιβλου, των Ο', της Πεσιττά, της Βουλγάτας κ.λπ. 'Υπάρχει, λοιπόν, πρόβλημα άποκαταστάσεως του αρχικου κειμένου και διεισδύσεως εις την γραμματικήν του έννοιαν. 'Ενταυθα θά υπενθυμίσωμεν μόνον, ότι ο έβραϊκός όρος Goel, τον όποιον αι μεταφράσεις άποδίδουν δια του Λυτρωτής, 'Υπερασπιστής κ.λπ., είναι όρος δάνειος από το Ισραηλιτικόν δικαίον (βλ. 'Αριθμ. λε' 19 κ.εξ.). Σημαίνει τον εκδικούμενον ένα νεκρόν, τον έπεμβαίνοντα χάριν τινός, τον αναλαμβάνοντα τα δικαία της οικογενείας. 'Εφαρμόζεται συχνά επί του Θεου, σφτήρος του λαου του και εκδικητοῦ των καταπιεζομένων. 'Αργότερον, πράγματι, θά δύναται να έννοηθῆ ως σημαίνων τον Λυτρωτήν. 'Ενταυθα σημαίνει εκείνον, όστις θά δικαιώσῃ τον 'Ιωβ επιβεβαιών επισήμως την άθωότητά του. 'Ο 'Ιωβ, πράγματι, συκοφαντείται υπό των φίλων του, διότι δι' αυτους αι θλίψεις δεν είναι δυνατόν να αποτελουν παρά την τιμωρίαν της άμαρτίας και, συνεπώς, ο πάσχων 'Ιωβ είναι ένοχος. 'Ο 'Ιωβ, λοιπόν, έχει ανάγκην ενός Goel, αλλά μη βλέπων αυτον να έρχεται από της πλευράς των ανθρώπων, διακηρύττει ότι ο Goel ούτος δεν θά είναι άλλος παρά ο ίδιος ο Θεός, εις την δικαιοσύνην και την αγαθότητα του όποιου εξακολουθεϊ να πιστεύη, παρά το ότι δεν αντιλαμβάνεται διατι ο Θεός τον κατατρέχει, πλήττων αυτον δια των θλίψεων. Βλέπει ότι η εδδαιμονία του έχει όριστικώς άπολεσθῆ και ο θάνατός του έγγίζει. Πρέπει, λοιπόν, να κατέλθῃ εις τον τάφον άδικαίωτος εις τα όμηματα των φίλων του. 'Αλλά γνωρίζει ότι, εφ' όσον είναι άθωος, ο Θεός είναι άδύνατον να μη παρέμβῃ δια να εκδικηθῆ την ύπόθεσιν του, έστω και αν η παρέμβασις αυτη θά πρέπει να σημειωθῆ μόνον μετά τον θάνατόν του. 'Αλλά, φερόμενος υπό της πίστεως του, ο 'Ιωβ έλπίζει ότι και εις αυτην άκόμη την περιπτώσιν θά είναι μάρτυς της παρεμβάσεως εκείνης και θά Ιδη τον εκδικητήν του. Εις μίαν άνάτασιν της πίστεώς του, φαίνεται να διαβλέπη την δυνατότητα έπιστροφής εκ της πέραν του τάφου εις την σωματικήν ζωήν, δια το σύντομον διάστημα έστω το όποιον θά έχρειάζετο δια να Ιδη την δικαιοσύνην του. Εύρισκόμεθα, λοιπόν, έδῶ ένῶπιον μιάς συντόμου διαφυγής της πίστεως του 'Ιωβ έξω των άδιαβάτων όριων της νεκρικής καταστάσεως, ως ταυτα είχον τεθη υπό την οικονομίαν του αρχαιου Νόμου. 'Η διαφυγή αυτη υπαγορεύεται από την βεβαιότατα μιάς παρεμβάσεως της θείας δικαιοσύνης εις μίαν κατάστασιν άπελπιστικήν και το δραμα τούτο, όσον περιωρισμένον και άν είναι, είναι ήδη αξιοσημείωτον προοίμιον εις την σαφή άποκάλυψιν του δόγματος της άθανασίας και της αναστάσεως της σαρκός. Τούτο δικαιολογεϊ πλήρως την μεσαιανικήν έρμηνείαν του εν λόγω χωρίου.

Κείμενον και μεταφράσεις. Λόγω του δυσκόλου χαρακτήρος του βιβλιου και της τόλμης των προβαλλόμενων υπ' αυτου ιδεών, δεν έγινετο πάντοτε όρθως άντιληπτόν υπό των άντιγραφόντων τούτο, ως και υπό των μεταφραζόντων, οστινες ένόμισαν ότι έπρεπε να μεταποπίσουν χωρία, να παρεμβάλουν εξηγητικάς γλώσσας, να άμ-

βλύνουν ένιας βεβαιώσεως κ.λπ. 'Εν τούτοις, τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον εἶναι ἀκόμη σχετικῶς καλόν. Δυστυχῶς, δὲν συμβαίνει τὸ αὐτὸ μὲ τὴν μετάφρασιν τῶν Ο'. Οἱ μεταφρασταὶ συχνὰ συντάτουν τὸ κείμενον, ἀπέφυγον τὰς δυσκόλους λέξεις καὶ ἀπέδωσαν ἐνίοτε πολλὰ ἐλευθέρως. Τὸ ἑλληνικὸν κείμενον, ἐπὶ πλεον, ἔχει, κυρίως εἰς τὸν ἐπίλογον, ἀποκρύφους ἐπιπροσθέσεις.

Λειτουργικὴ χρῆσις. Ὁ Ἰώβ ἀνήκει εἰς τοὺς πάσχοντας ἐκείνους δικαίους τῆς Π. Διαθήκης, τῶν ὁποίων τὰ παθήματα προετύπωσαν τὸ Πάθος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οὕτω λίαν ἐνωρίς τὸ βιβλίον τοῦ Ἰώβ ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν κύκλον τῆς Μ. Ἐβδομάδος. Συγκεκριμένως, τὸ βιβλίον τοῦ Ἰώβ, εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Βυζαντινὴν Ἐκκλησίαν, ἀναγινώσκεται κατὰ τοὺς ἑσπερινούς τῆς Μ. Δευτέρας ἕως τὴν Μ. Παρασκευήν. Ἀπὸ τὴν Μ. Δευτέραν ἕως τὴν Μ. Τετάρτην ἀναγινώσκοντες τὸν πρόλογον (α'-β'), πρᾶγμα ὅπερ ὑπεθυμίζει εἰς τοὺς πιστοὺς ὅτι τὸ Πάθος τοῦ Χριστοῦ θὰ εἶναι, ὅπως καὶ αἱ θλίψεις τοῦ Ἰώβ, νίκη κατὰ τοῦ Σατανᾶ. Τὴν Μ. Πέμπτην, ἡ Βυζαντινὴ Ἐκκλησία ἀναγινώσκει τὸ Ἰώβ λη' 1-23, μβ' 1-5, δηλαδὴ ἐν μέρος τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πρᾶξιν ὑποταγῆς τοῦ Ἰώβ, διότι κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ὁ Χριστός, ὡς ὁ Ἰώβ, ὑπετάγη εἰς τὸν Θεὸν δεχθεὶς νὰ πάθῃ, πρᾶγμα ὅπερ ἐφάνερωσε διὰ τῆς συστάσεως τῆς Θ. Εὐχαριστίας καὶ διὰ τοῦ ὅτι ἐδέχθη τὸ ποτήριον κατὰ τὴν εἰς τὸν κήνον Γεθσημανῆ προσευχὴν του. Τὴν Μ. Παρασκευήν, τέλος, ἀναγινώσκεται ὁ ἐπίλογος (μβ' 7-17), ὅστις δεικνύει τὸν Ἰώβ δικαιοῦμενον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, διότι ἡ δικαιοσύνη τοῦ Ἰώβ προτυπώνει τὴν νίκην τοῦ παθόντος, ἀποθανόντος, ἀναστάντος ἐκ νεκρῶν καὶ ἐσελθόντος εἰς τὴν δόξαν μετὰ τῆς ἀνθρώπινης φύσεώς του, λόγῳ ἀκριβῶς τοῦ Πάθους του, Χριστοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡ. Εἰσαγωγή, μεταφράσεις, ὑπομνήματα, μελέται: A. B. Davidson, C. B. Driver καὶ G. B. Gray, ἐν International Critical Commentary, Edinburgh 1921, ἀνατόμ. 1950. P. Dhorme, Le livre de Job, Paris 1926. E. J. Kissane, The Book of Job, Dublin 1939. A. Weiser, Das Buch Hiob, Göttingen 1951. G. Holscher, Das Buch Hiob, Tübingen 1952. C. Larcher, Le livre de Job (Bible de Jerusalem, β' ἔκδ.), Paris 1957. A. M. Dubarle, Les Sages d'Israel, Paris 1946. A. Lévy, Job (ἐν Dictionnaire de la Bible, Suppl., IV, σ. 1073-1098), Paris 1948. J. Steinhilber, Le livre de Job, Paris 1955. Παν. Ι. Μπρατσίου, Ἐπιτομὴ Εἰσαγωγῆ εἰς τὴν Π. Διαθήκην, Ἀθήναι 1955.

Ἐπι μέρους μελέται: C. Kühn, Neuere Literaturkritik des Buches Hiob (Theologische Rundschau, 21 [1953], σ. 163-205, 257-317). Τοῦ αὐτοῦ, Vom Hiobbuch und seine Problemen, (ἀπόθμ., 22 [1954], σ. 261-316). H. H. Rowley, The Book of Job and its meaning (Bull. John Ryland's Library, 41 [1958], σ. 167-207). Alexis Kniäzef, La théodicée de Job dans les offices byzantins de la Semaine Sainte (Θεολογία, ΚΣΤ' [1955], σ. 107 κ. ἐξ.).

ΑΛΞΕΙΟΣ ΚΝΙΑΖΕΦ

(Ἡ Διαθήκη). Ἀπόκρυφον, ἀπορριπτόμενον ὑπὸ τὸ ψευδο-γελασιανὸν δεκρέτον. Εἶναι ἐν midhras εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Ἰώβ. Ἐν μέρει στηρίζεται εἰς τὰς διευρύνσεις τῆς ἑλληνικῆς μεταφράσεως τοῦ Ἰώβ (μετὰ τὸ β' 9 καὶ τὸ μβ' 17). Οὕτως ὁ Ἰώβ συγγέεται μὲ τὸν Ἰωβάβ (σύγχυσις ἐκ τοῦ Γέν. λστ' 33 κ.ἐξ.). Ἐχει ἓνα ἀδελφόν, τὸν Ναχώρ, εἰς τὸν ὅποιον ἀποδίδεται ἡ «Διαθήκη». Ἡ σύζυγος τοῦ Ἰώβ καλεῖται Σιτις καὶ τῆς ἀποδίδεται μακρὸς λόγος. Πλεον λιτὴ εἶναι ἢ πρὸς τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας τοῦ Ἰώβ παράδοσις, οἵτινες συναθροίζονται περὶ τὸν ἐτοιμοθάνατον πατέρα των. Ὁ Ἰώβ διηγείται πῶς ὑπέφερε τόσα ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ, διότι εἶχε καταστρέψει εἰδωλολατρικὸν ναόν. Ὁ Κύριος ὁμῶς τοῦ ἐπανεῖδωσε τὰ πάντα. Ἐνώπιον τῶν θυγατέρων, αἱ ὁποῖαι ψάλλουν οὐρανίους ὕμνους, ἔρχονται οἱ ἄγγελοι νὰ παραλάβουν τὴν ψυχὴν ταῦ δικαίου, ὅστις φέρεται ζήσας 255 ἔτη. Ἐγράφη πιθανῶς τὸν Β' μ.Χ. α. ὑπὸ Ἰουδαίου. Ὁ Τερτυλλιανός (De patientia, 13' PL 1, 1270 κ.ἐξ.) ὑπαινίσσεται τὴν Διαθήκην Ἰώβ, 20. Τὸ ἑλληνικὸν κείμενον ἐξεδόθη ὑπὸ καρδ. A. Mai, Scriptorum veterum nova collectio, VII, 1, Ρώμη 1833, σ. 180-191 (F. Spadafora, ἐν EC, VI, σ. 413-414, ἐνθα καὶ βιβλιογρ.).

Ἰώβ. Ἀρχιεπίσκοπος - μητροπολίτης, εἶτα δὲ πατριάρχης Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας ἀπὸ τὸ 1586 ἕως τὸ 1605. Ἰωάννης κατὰ κόσμον, ἀνήκεν εἰς οἰκογένειαν μικροεργενῶν, ἐγκατεστημένην εἰς Στάριτσα (δμπλαστ τοῦ Καλίνιν). Εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν, περὶ τὸ 1553, ἐκάρη μοναχός, εἰς τὴν μονὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Τὸ 1556, ὁ τσάρος Ἰβάν Δ' ὁ Τρομερός, ἐπισκεφθεὶς τὴν μονὴν, ἐπρόσεξε τὸν μοναχὸν ἐκεῖνον, τοῦ ὁποῦ ἡ ἰσχυρὰ καὶ μελωδικὴ φωνὴ

Ὁ Μόσχας ΙΩΒ

προσέδιδε μεγαλοπρέπειαν εἰς τὰς ἀκολουθίας, καὶ τὸν ἀνέδειξε ἐπὶ κεφαλῆς τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Συμεῶν εἰς Μόσχαν καὶ τὸ 1575 τῆς αὐτοκρατορικῆς μονῆς Σωτήρος τοῦ Νέου. Χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος τὸ 1581, ἔλαβε τὴν ἑδραν τῆς Κολόμνας, πλησίον τῆς πρωτεύουσας. Τὸ 1586, ἔγινεν ἀρχιεπίσκοπος Ροστόβου καὶ τὸν Δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτου ἀντικατέστησεν εἰς τὴν ἑδραν τῆς Μόσχας τὸν μητροπολίτην Διονύσιον, καταβιβασθέντα ὑπὸ τοῦ Βόριδος Γκοντουνώφ, συγγενοῦ τοῦ τσάρου Θεοδώρου Α' καὶ πραγματικοῦ κυρίου τῆς Ρωσίας.

Ἐκεῖνην τὴν στιγμὴν, ὁ τελευταῖος, ἐκφράζων τὸν πόθον ὅλης τῆς ἰθνηύσεως ρωσικῆς τάξεως, εἶχεν ἤδη ἀρχίσει διαβήματα ἐν ὄψει ὑψώσεως τῆς ἑδρας τῆς Μόσχας εἰς πατριαρχικὸν ἐπίπεδον. Ἀνέλιπτος εὐκαιρία πρὸς τοῦτο ἐδόθη μὲ τὴν εἰς Μόσχαν ἀφίξιν, τὸν Ἰούνιον τοῦ 1588, τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰερεμίου Β' τοῦ Τρανοῦ, ὅστις εἶχεν ἔλθει διὰ τὴν ζήτησιν οἰκονομικῆν βοήθειαν. Ὅλα τὰ μέσα-ἐκθεσις τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ πλοῦτος τοῦ τῆς Μόσχας, πείσις ἐπὶ τοῦ πατριάρχου (ἐξῆ εἰς Μόσχαν ὑπὸ σχεδὸν ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν), - ἐχρησιμοποιήθησαν ἀπὸ τὴν ρωσικὴν κυβέρνησιν πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν τῆς. Κατ' ἀρχάς, οἱ Ρῶσοι προέτειναν εἰς τὸν Ἰερεμίαν νὰ ἐγκατασταθῇ ὁ ἴδιος εἰς τὴν χώραν των, παραμένον οἰκουμενικὸς πατριάρχης, καὶ τοῦ προσέφεραν ὡς τόμον διαμονῆς τὸ Βλαδιμηρον, ἐνῶ ὁ Ἰώβ θὰ διετήρει τὴν ἑδραν τῆς Μόσχας. Οὕτω παρουσιασμένον τὸ σχέδιον δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τύχῃ συγκατανεύσεως τοῦ πατριάρχου. Τότε οἱ Ρῶσοι ἐζήτησαν, ὡς μόνην ἀπομένουσαν λύσιν, νὰ ἀναδείξῃ οὗτος πατριάρχην Μόσχας τὸν Ἰώβ. Ἀφοῦ ἀρχικὰς ἠρνήθη νὰ λάβῃ αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν ἀνευ συμφωνίας τῶν ἄλλων ἀνατολικῶν πατριαρχῶν, ὁ Ἰερεμίας ὑπέκυψε. Τὴν 23ην Ἰανουαρίου 1589, ὁ Ἰώβ ἀνεκηρύχθη, εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ τσάρου, πατριάρχης, καὶ τὴν 26ην ἐνεθρονίσθη εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Σημειωτέον ὅτι ἐτελέσθη πραγματικὴ ἀκολουθία ἐπισκοπικῆς χει-